

LICHTVOETIGE DIEREN- GEDICHTEN EN RAKE OPGROEIGEDICHTEN

TWEE DICHTBUNDELS DIE KANS MAKEN OP BOON 2024

Twee grote Nederlandse dichters van kinder- en jeugdpoëzie zijn genomineerd voor de Boon 2024 kinder- en jeugdliteratuur. Edward van de Vendel en illustrator Martijn van der Linden voor de dichtbundel *Gelukkig en blij* en Kees Spiering en illustrator Jeska Verstegen voor *Nog lang geen later*. Beide bundels vertonen gelijkenissen, maar ook verschillen. De ene lijkt wat toegankelijker dan de andere, maar beide zijn terechte kanshebbers op de Boon van 2024. Beide dichtbundels bevatten vijftig gedichten, flinke bundels dus om te lezen, te herlezen, te herkauwen, voor te lezen en van te genieten.

DE HERSTELBOERDERIJ GELUKKIG EN BLIJ

Edward van de Vendel heeft een enorm oeuvre op zijn naam staan en al verschillende griffels en andere grote prijzen gewonnen. Hij schrijft gevarieerd, allerlei werken voor jongere en oudere kinderen, veel vertaalwerk en poëzie. Denk aan stripgedichten, de bundels over *Superguppie* en *Wat je moet doen als je over een nijlpaard struikelt*. Deze laatste bundel, ook gemaakt in samenwerking met Martijn van der Linden, was een groot succes. Elk gedicht had als titel 'wat je moet doen als...' en vervolgens kwam er een grappig gedicht met tips. *Gelukkig en blij* lijkt een vervolg hierop te zijn, maar met een beperktere groep dieren: dieren die voor kunnen komen op een boerderij.

In *Gelukkig en blij* gaan we als lezer op bezoek bij een herstelboerderij. Op het schutblad is die getekend, in het begin met een wat oude stal erachter. De boodschap of de leesaanwijzing staat meteen vermeld. *Maar wat nou als iedereen voortaan het gegil negeerde, / de stilte eerde / en de verdere rest / van zijn jonkies leerde? / Dan werd de wereld / een herstelboerderij. / Met een bord op de gevel: / 'gelukkig en blij'.* In de bundel stappen we in de wereld van deze herstelboerderij en maken we gedurende de seizoenen kennis met allerlei dieren.

Twee rode katers, Hannes en Hassan die elkaar haten en van elkaar houden, de overleden koe Gouden Roos, een konijn en een goudvis, de Betuwse ezeltjes die hun eigen namen vinden en verschillende schildpadden die van alles overdenken.

De gedichten zijn soms grappig zoals 'Toespraak bij de herdenkingsplechtigheid voor de slachtoffers van de muggendansvlucht' waarbij de spreker, een mug, uiteindelijk tegen een paal vliegt en de toespraak afgebroken wordt. De gedichten zijn minder humoristisch dan de gedichten uit *Wat je moet doen als je over een nijlpaard struikelt*. De tips voor het leven, zoals in die bundel, zien we wel terug in deze bundel. Bijvoorbeeld in twee gedichten die starten met 'wat je moet doen met woede die...'. Beide gedichten bevatten een boodschap voor de lezer. Als je zelf de woede niet voelt, wat moet je dan met de woede van de rest van de troep? *En daar moet iemand de kalmte van zijn, / het sussen, de rust. Dat wat het lichaam / naar zich laat luisteren, door zachtjes te fluisteren: / 'Boos zijn is niet de bedoeling, / vriendelijkheid geeft verkoeling.' / Uiteindelijk brengt liefde de massa bij zinnen. / Dát kun jij tegen drift beginnen.* In het andere gedicht is het andersom, wat als je de woede als enige voelt? Wat moet je met de rust van de rest van de troep? *Maar alles wat eet heeft baat bij bewegen, / en bewegen bij gewiebel. / Daarom: wees eigenwijs. Wees de kriebel. / Vragen stellen ververst het fatsoen. / Dát kun jij tegen niksdoen doen.*

Toch blijft deze bundel – in tegenstelling tot de vorige – wat los zand en ik mis de verbinding en de diepgang. Uiteindelijk blijkt de herstelboerderij en de dieren metafoor voor mensen te zijn. Dit wordt iets te duidelijk uitgelegd aan het einde van het boek, ergens jammer dat die uitleg wel nodig is. *Dus eigenlijk zijn mensen een complete boerderij, / je kunt ze met van alles vergelijken, / en al begrijp je ze niet - / toch blijf je kijken.*

OPGROEIEN, EENVOUDIG EN COMPLEX

In *Nog lang geen later* gaan de gedichten over opgroeien en alles wat daarbij komt kijken: liefde, rouw, echtscheiding, klimaat en allerlei onderwerpen die jongeren (en ouderen) bezighouden. Kees Spiering is voor de meeste mensen een wat minder bekende dichter dan Edward van de Vendel, maar heeft veel werk op zijn naam staan. Je zou hem bijvoorbeeld kunnen kennen van het raamgedicht 'Thuis' van Plint. Een groot deel van de gedichten uit deze bundel zijn eerder verschenen in *Dichter* en zijn vorige dichtbundel uit 2019 *Jij begint* werd bekroond met Vlag en Wimpel.

Spiering heeft een totaal andere stijl dan Van de Vendel. Waar Van de Vendel vaak kort en speels schrijft, is Spierings stijl afwisselend. Soms eenvoudig te begrijpen en soms neigend naar volwassenenpoëzie. De gedichten over kippen zijn bijvoorbeeld wat eenvoudiger. De ik in het gedicht heeft een denkplek bij een schuurtje, maar zijn moeder bedenkt om daar kippen te gaan houden. Het tweede gedicht 'Vierhonderd' is grappig en gemakkelijk te begrijpen:

Op Marktplaats vond mijn moeder een Jan die diverse rassen verkocht. Met de auto een kwartiertje van ons huis.

*'Hoezo diverse rassen?
Een kip is toch een kip.'
'Lieve boze puberzoon: er bestaan,
om en nabij, vierhonderd kippenrassen.'*

*'Lul niet.'
'Googel maar.'
Hoeveel kippenrassen ingeduimd. Wel zo'n vierhonderd.
'Hè? Doe normaal. What the fuck.'
'Heb jij je moeder misschien iets te zeggen?'*

Daar staan gedichten tegenover die wat uitdagender zijn, qua inhoud en qua stijl. In het gedicht '02.01 uur' staat nergens expliciet dat het over scheiding gaat, maar het is wel af te leiden uit de tekst. *Ik wil dat hij terugkomt. Dat ma zich in hun bed / weer durft om te draaien. Dat hij mij stompzinnig / vroeg naar boven stuurt, daarna 'welterusten / kerel' zegt. Ik wil de lichten niet meer uitdoen.*

Nog impliciet zijn gedichten als 'Zeven dagen' met strofes als *Een dag op natte paarden / hoge bergen over. Ze zagen verder / dan ze ooit hadden gewild.* Het is niet meteen duidelijk waar dit gedicht over gaat.

GEDACHTEN OVER ACTUELE KWESTIES

Beide dichtbundels gaan in op thema's die de afgelopen jaren hebben gespeeld en die nog steeds spelen. Bijvoorbeeld de coronacrisis en de klimaatproblematiek. Daarbij zijn de gedichten in Edward van de Vendel lichtvoetiger (te lichtvoetig?) dan de gedichten van Kees Spiering. In *Gelukkig en blij* hebben we bijvoorbeeld dwergkonijn Quarantaine en goudvis Negentien, zij *hebben op de mensentelevisie / iets met politiek gezien.* Dat vinden ze zo mooi dat ze zelf een minister-president en ministerie willen. Het gedicht eindigt met *En omdat ze samen minister zijn / van zomaar wat verzinnen / gaat er bij de titel van dit gedicht / een persconferentie beginnen.* Het gedicht heet heel toepasselijk 'Gedicht om precies om zeven uur te gaan lezen'. De coronatijd wordt aangeraakt, maar lichtjes.

In *Nog lang geen later* is het gedicht 'Lockdown' wat zwaarder en somberder. De ik, de jongenspuber, belt via de computer met zijn opa. *'Ben je bang?' vraag ik zijn baard. / Zo te zien grijnst hij / een mondhoek omhoog. / 'Opa's zijn nooit bang.' / 'Yeah sure. Nu eerlijk?' Een prachtig beeld hoe oudere mensen de camera wat onhandig plaatsen en in de andere strofes is de onmacht en de afstand tussen kleinzoon*

en opa te voelen. Hij kijkt naar zijn toetsen. Dan / over het scherm naar aanrecht / waterkoker, kraan. Dan naar mij, / mij ziet hij wél. Zijn baard knikt / een keer of drie. 'Het spijt me,' zegt hij.

In 'Gedicht zonder oplossing' komen goudvis Zonnecel en dwergkonijntje Waterkrachtcentrale terug. Zij krijgen mee hoe het gesteld is met het klimaat en de aarde in het algemeen en ze vinden mensen daarom stom. Maar ze houden wel van hun baasje. *Hoe kun je alle mensen straffen, / maar tegelijk die ene niet? / Konijn en Goudvis denken na. / Geen van tweeën die het ziet.* Uiteindelijk is het probleem niet op te lossen en eindigt dit gedicht niet positief en negatief. In *Nog lang geen later* staat het gedicht 'Greta T. en Ik' dat ingaat op de Ik die de hele wereld kapot maakt. En dan is daar een meisje met een protestbord die 'woedend toekomst eist'. Een wat donker gedicht, maar wel met perspectief: *Overall op het eiland / spijbelde toekomst zich achter haar, tegenover Mij.* Het daaropvolgende gedicht 'Troostwoord' gaat door op de kracht van de toekomst. De opa maakt zich zorgen over het klimaat, *écht bezorgd. Opa maakt zich, zie ik, écht bezorgd, maar hij bouwde / hutten van sneeuw, leerde schaatsen op slootjes / dat ik nooit gezien heb, zag vlinders die niet meer / bestaan, brandde zijn kindervingers aan een kolenkachel, / zocht kievietseieren in boerengras tot boven zijn blote / knieën, zwom met oma in de Middelandse Zee / zonder te hoeven denken wat ik denken moet. / Ik leg mijn hand op de twee ringen / rond één rimpelvinger. Zeg: 'Wij nemen 't nu over, / het komt goed.'*

Illustratie uit *Gelukkig en blij*

Illustratie uit *Nog lang geen later*

SOLDAATJES VAN GELUK

De illustraties in beide bundels zijn erg verschillend. Martijn van der Linden heeft ook voor deze bundel weer zeer realistische tekeningen gemaakt. Tekeningen van dieren, dromerige plaatjes van akkers en prachtige luchten; die van het roodborstje met een helm op, *Roodborstjes zijn soldaatjes van geluk*, is mijn favoriet.

De illustraties van Jeska Verstegen zijn krachtig bij de mooie beelden die Spiering oproept. Mensen zijn vaak weergegeven als schimmen en de eenzaamheid uit de gedichten spat uit de illustraties door bijvoorbeeld de houding van het figuur. Bij het gedicht 'Laatste tijd' zien we een oudere meneer zitten op een stoel, voorovergebogen. Een prachtig, eenvoudig beeld bij *Hij heeft veel aan zijn hoofd / de laatste tijd*.

EEN LACH EN EEN TRAAN

Al met al ben ik over beide bundels te spreken, maar mijn voorkeur gaat uit naar *Nog lang geen later*. Deze bundel zit prachtig in elkaar en vraagt wat meer van de lezer. Niet alles is zomaar te begrijpen, te vatten en de rijkdom aan onderwerpen verveelt niet. Het zijn allemaal onderwerpen die herkenbaar zijn voor kinderen en volwassenen en uitnodigen tot gesprek. Van de Vendel raakt mooie onderwerpen, maar blijft toch wat op de vlakte. *Gelukkig en blij* is een vrolijkere bundel dan *Nog lang geen later*, je leest met een lach op het gezicht. Bij *Nog lang geen later* wordt de lach afgewisseld met een traan.

BOEKEN

Edward van de Vendel, *Gelukkig en blij*, 2023. Illustraties: Martijn van der Linden. Querido. Leeftijd: 10+

Kees Spiering, *Nog lang geen later*. 2023. Illustraties: Jeska Verstegen. Uitgeverij Luitingh-Sijthoff. Leeftijd: 12+

OVER DE AUTEUR

Boukje Bruins is hogeschooldocent taal en is verbonden aan het Kennis- en Innovatiecentrum als docent-onderzoeker binnen het associate lectoraat Taalstimulering op Hogeschool KPZ.